

METODOLOŠKO UPUTSTVO

**O RASHODIMA I POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI POLJOPRIVREDNIH
GAZDINSTAVA**

SADRŽAJ

Pravni osnov	3
METODOLOŠKE OSNOVE.....	3
Cilj i sadržaj statističkog istraživanja	3
Izvještajne jedinice.....	3
Obuhvat istraživanja	3
Metod i vrijeme prikupljanja i dostavljanja podataka	3
Obaveza zaštite individualnih podataka	3
Instrumenti za sprovođenje ankete:	3
DEFINICIJE	4
POPUNJAVANJE UPITNIKA PO – RP.....	7
TABELA ZA PRERAČUNAVANJE LOKALNIH JEDINICA MJERE	15

Pravni osnov

Pravni osnov za organizaciju i sprovođenje istraživanja u oblasti agromonetarne statistike je Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br. 18/12 od 30.03.2012).

METODOLOŠKE OSNOVE

Cilj i sadržaj statističkog istraživanja

Cilj istraživanja je da se obezbijede podaci o radnoj snazi na poljoprivrednom gazdinstvu, sredstvima i uslugama korištenim u poljoprivrednoj proizvodnji, upotrebi poljoprivrednih proizvoda, preradi voća, grožđa, povrća i mesa, kao inputa za obračun kvartalnog bruto domaćeg proizvoda (BDP).

Kvartalno istraživanje o rashodima i poljoprivrednoj proizvodnji poljoprivrednih gazdinstava (PO-RP) sprovodi se s ciljem osiguranja elemenata potrebnih za izračun ekonomskih računa u poljoprivredi.

Ekonomski računi u poljoprivredi važni su i sa nacionalnog i evropskog stanovišta jer daju kompletan pregled stanja u poljoprivredi i služe kao temelj za analize, predviđanja i vođenje poljoprivredne politike.

Izveštajne jedinice

Izveštajne jedinice za istraživanje o rashodima i poljoprivrednoj proizvodnji gazdinstva su porodična poljoprivredna gazdinstva i poljoprivredna preduzeća.

Obuhvat istraživanja

Istraživanje se sprovodi na uzorku od 500 porodičnih poljoprivrednih gazdinstava i 31 poljoprivredno preduzeće. Okvir za izbor uzorka je baza Popisa poljoprivrede 2010. Uzorak je stratifikovan prema ekonomskoj veličini gazdinstva i vrsti proizvodnje.

Metod i vrijeme prikupljanja i dostavljanja podataka

Podaci se prikupljaju metodom intervju, na anketnim obrascima PO-RP koje popunjava anketar. Istraživanje se sprovodi u kvartalnoj periodici (**posmatrani period od tri mjeseca**). Angažovano je 14 anketara koji imaju obavezu da do 20. u mjesecu po isteku kvartala dostave upitnike, sa podacima za prethodni kvartal.

Podaci prikupljeni anketom odnose se na posmatrani kvartal.

Obaveza zaštite individualnih podataka

Tajnost podataka je zagarantovana. Rezultati dobijeni istraživanjem koriste se isključivo u statističke svrhe i objavljuju se u agregiranom - zbirnom obliku.

Obaveza o zaštiti ličnih podataka odnose se na sva lica koja učestvuju u svim fazama sprovođenja ankete. Stoga, anketar treba da vodi računa da lica koja nijesu službeno nadležna nemaju pristup upitnicima. To znači da lica u gazdinstvima koja se anketiraju ne smiju vidjeti popunjene upitnike drugih gazdinstava. Popunjene upitnike ne treba ostavljati tako da budu dostupni neovlašćenim licima (npr. na vidljivom mjestu u automobilu, na radnom stolu, na javnom mjestu itd.). Stečena znanja o anketiranim gazdinstvima treba držati u strogoj tajnosti.

Instrumenti za sprovođenje ankete:

- Spisak izabраниh gazdinstava (adresar)
- Obrazac PO - PR
- Metodološko uputstvo za poljoprivredna gazdinstva
- Ovlašćenje za obavljanje anketiranja
- Obrazac P - 11

DEFINICIJE

EKONOMSKI RAČUNI U POLJOPRIVREDI predstavljaju set računa (*račun proizvodnje, račun dohotka, račun preduzetničkog dohotka, kapitalni račun i input radne snage*) kojima je svrha mjeriti, opisati i analizirati formiranje dohotka iz poljoprivredne porodične djelatnosti.

POLJOPRIVREDNO GAZDINSTVO PREDSTAVLJA jedinstvenu tehničko ekonomsku jedinicu sa jedinstvenom upravom, koje obavlja poljoprivrednu djelatnost i koje može biti porodično poljoprivredno gazdinstvo ili poslovni subjekat.

PORODIČNO POLJOPRIVREDNO GAZDINSTVO je domaćinstvo koje koristi najmanje 1000 m² poljoprivrednog zemljišta ili manje od 1000 m² poljoprivrednog zemljišta, a posjeduje: 1 kravu i 1 tele, ili 1 kravu i 1 june, ili 1 kravu i 2 odrasla grla sitne stoke, ili 5 odraslih ovaca ili koza, ili 3 odrasle svinje, ili 4 odrasla grla ovaca, koza ili svinja zajedno, ili 50 komada odrasle živine, ili 20 košnica pčela.

POD STOČARSKOM PROIZVODNjom podrazumijeva se uzgoj pojedinih kategorija stoke na kraju kvartala, živi podmladak (telad, jagnjad, jarad, prasad i pilad), težina (živa mjera) po pojedinih kategorijama stoke koja je zaklana za potrebe gazdinstva, težina (živa mjera) po pojedinih kategorijama stoke koja je prodana, kao i prosječna dnevna količina mlijeka koju je gazdinstvo dobilo od krava, ovaca i koza u referentnom periodu.

POD BILJNOM PROIZVODNjom podrazumijeva se proizvodnja pojedinih vrsta žita, krmnog bilja, povrća, voća i sl. Prinos predstavlja ukupnu količinu proizvedenog žita, povrća i voća, po vrstama u toku kvartala, nezavisno od toga da li se proizvodi koriste u domaćinstvu ili su namijenjeni za prodaju.

MJEŠOVITA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA predstavlja kombinovanu proizvodnju usjeva i životinja.

POLJOPRIVREDNI UGOVORENI RAD obavljaju specijalizovane grupe, komercijalna preduzeća ili pojedinci koje osiguravaju mašine, opremu i osoblje za obavljanje rada pod ugovorom na nekom stepenu poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredni ugovoreni rad mora biti:

- a) dio poljoprivrednog proizvodnog procesa
- b) povezan s proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda

NEODVOJIVE NEPOLJOPRIVREDNE SEKUNDARNE DJELATNOSTI su djelatnosti blisko povezane sa poljoprivrednom proizvodnjom za koje nije moguće odvojeno bilježiti podatke o proizvodnji, intermedijarnoj potrošnji, naknadi za zaposlene, inputu rada, bruto investicijama u fiksni kapital od istih podataka za glavnu poljoprivrednu djelatnost.

Neodvojive nepoljoprivredne sekundarne djelatnosti možemo podijeliti na dvije glavne grupe:

1. sekundarne djelatnosti koje predstavljaju nastavak poljoprivredne djelatnosti i koje koriste poljoprivredne proizvode

a) prerada poljoprivrednih proizvoda

- prerada mlijeka u maslac, sir, kajmak i ostale mliječne proizvode
- prerada voća i povrća u sokove, konzervirane prehrambene artikle, alkoholne napitke i ostale proizvode
- grožđe i vino u alkoholne proizvode
- pletenje od biljnog materijala (vuna – tekstil, lan – tekstil i sl.)
- meso u mesne prerađevine
- prerada ostalih poljoprivrednih proizvoda

b) klasifikovanje i pakovanje poljoprivrednih proizvoda

2. sekundarne djelatnosti koje uključuju poljoprivredni posjed i njegova sredstva poljoprivredne proizvodnje (opremu, postrojenja, zgrade, radnu snagu)

a) agroturizam – različite vrste smještaja, prehrana itd.

b) prodavnice na farmi – trgovina na malo ostalih proizvoda neproizvedenih na gazdinstvu

c) sport i rekreacija – upotreba zemljišta za jahanje, ribolov i slično

d) poljoprivredne usluge za treće osobe – najam i popravke poljoprivrednih mašina (najam bez radne snage), projekti navodnjavanja, poljoprivredne savjetodavne usluge, skladištenje proizvoda i slično

e) ribarstvo

g) ostale djelatnosti koje uključuju upotrebu zemljišta i sredstva za poljoprivrednu proizvodnju

INTERMEDIJARNA (MEĐUFAZNA) POTROŠNJA ILI TROŠKOVI PROIZVODNJE (repromaterijal) je vrijednost svih dobara i usluga korišćenih kao ulazni kapital (input) u proizvodni proces.

RAD ANKETARA

Od savjesnog rada anketara i njegovog obraćanja ispitanicima zavisi kvalitet podataka ovog upitnika. Anketar će dobiti potreban materijal za sprovođenje ovog istraživanja, i to:

- anketne upitnike za izabrana gazdinstva/poljoprivredna preduzeća koje će anketirati (PO-RP)
- metodološko uputstvo za sprovođenje Kvartalnog istraživanja o rashodima i poljoprivrednoj proizvodnji poljoprivrednih gazdinstava
- popis slučajno odabranih poljoprivrednih gazdinstava koje treba anketirati
- ovlašćenje za sprovođenje Kvartalnog istraživanja o rashodima i poljoprivrednoj proizvodnji gazdinstva

Neposredno prije početka sprovođenja istraživanja anketar treba još jednom da pročita metodološko uputstvo (uputstvo za ispunjavanje upitnika) i pregleda popis izabranih gazdinstava kako bi znao koja gazdinstva treba anketirati.

Podaci o gazdinstvima prikupljaju se od osobe koja je nosilac/rukovodilac poljoprivrednog gazdinstva, odnosno vlasnik istog ili od ovlašćenog knjigovođe.

Anketar je obavezan otići u svako poljoprivredno gazdinstvo bez obzira na to koliko to vremena i truda iziskuje.

Ukoliko anketar po prvom dolasku ne nađe nikoga od odgovornih osoba, dužan je obići poljoprivredno gazdinstvo tri puta i pri obilasku obavezno popuniti obrazac **Obavještenje o dolasku anketara (P-11)**.

U većini slučajeva identifikacioni podaci ispitanika će odgovarati, međutim moguće su i određene promjene.

S obzirom na to da se radi o slučajnom uzorku, **anketar ne smije zamjenjivati izabrane ispitanike** jer se takvim proizvoljnim zamjenjivanjem narušava načelo slučajnosti i dovodi u pitanje vrijednost prikupljenih podataka.

Nakon utvrđivanja i upisivanja identifikacionih podataka u upitnik anketar objašnjava odgovornoj osobi svrhu svog dolaska ističući da je riječ o prikupljanju podataka namijenjenih isključivo za statističke svrhe, da su podaci iz ovog istraživanja službena tajna i da se ne anketiraju svi poljoprivredni proizvođači, nego samo slučajno odabrani.

POPUNJAVANJE UPITNIKA PO – RP

Sve brojke koje se unose u obrazac treba da budu čitko napisane kako pri obradi podataka ne bi došlo do dvoumljenja o kojoj je brojci riječ. Na primjer: ako se nečitko upiše broj 1 (jedan), može se protumačiti kao 4 ili 7; nečitko upisana 0 (nula) može se protumačiti kao 6 (šest) i sl. Zbog toga anketar treba pažljivo i čitko da upisuje brojke u odgovarajuće redove.

U zatamljena polja na obrascu ne unose se podaci.

Podaci se upisuju isključivo hemijskom olovkom plave boje.

IDENTIFIKACIONI PODACI

Anketar počinje popunjavanje upitnika prepisivanjem sljedećih podataka iz spiska izabranih gazdinstava:

Opština

Popisni krug

Redni broj gazdinstva

Ime i prezime nosioca porodičnog poljoprivrednog gazdinstva

Adresa (ulica, broj, naselje, mjesto)

Telefon – upisuje se broj telefona nosioca gazdinstva. Ako nosilac gazdinstva nema telefonski broj ili ne želi dati podatak upisuje se „nema” ili „ne želi”.

Na zadnjoj stranici obrasca anketar je obavezan da se potpiše i zatraži potpis anketiranog lica.

1. STATUS GAZDINSTVA

Na osnovu ustanovljenih činjenica na terenu anketar upisuje u predviđeno polje „**X**” za jedan od ponuđenih odgovora od 1 do 6.

Ukoliko anketar ustanovi da se gazdinstvo i dalje bavi poljoprivrednom proizvodnjom u predviđeno polje pod rednim brojem **1. Gazdinstvo se bavi poljoprivrednom proizvodnjom** (osoba iz spiska izabranih gazdinstava) upisuje „**X**”.

Ukoliko anketar ustanovi da se gazdinstvo ne bavi poljoprivrednom proizvodnjom u predviđeno polje pod rednim brojem **2. Gazdinstvo se ne bavi poljoprivrednom proizvodnjom** upisuje „**X**”.

Ukoliko anketar ustanovi da na toj adresi niko ne živi, u predviđeno polje pod rednim brojem **3. Gazdinstvo se ugasilo** upisuje „**X**”.

Ukoliko anketar nije uspio da izvrši anketiranje gazdinstva sa Spiska i pored svih nastojanja da ga gazdinstvo primi u predviđeno polje pod rednim brojem **4. Odbijena saradnja** upisuje „**X**”. U ovom slučaju anketar u napomeni (na kraju upitnika) navodi razlog odbijanja i obavezno kontaktira odgovornog statističara.

Ukoliko anketar iz više pokušaja nije uspio da nađe gazdinstvo kod kuće, i pored ostavljanja obrazca (P-11), u predviđeno polje pod rednim brojem **5. Gazdinstvo nije prisutno** upisuje „**X**”.

Ukoliko anketar ne pronađe adresu navedenu u spisku izabranih gazdinstava u predviđeno polje pod rednim brojem **6. Anketar nije pronašao adresu** upisuje „**X**”.

2. RADNA SNAGA U POLJOPRIVREDI U POSMATRANOM KVARTALU

U tabelu 2 upisuju se podaci o plaćenju i neplaćenju radnoj snazi u poljoprivredi i to: prema polu (muška ili ženska) i prema tome da li su stalno zaposleni, sezonski angažovani i angažovani po ugovoru.

Pod pojmom **stalno zaposlena radna snaga** smatraju se osobe koje su stalno radile na porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu u posmatranom kvartalu, bez obzira jesu li plaćene ili ne u posmatranom periodu.

Pod pojmom **sezonska radna snaga** smatraju se osobe koje su povremeno radile na poljoprivrednom gazdinstvu u posmatranom kvartalu bez obzira na to jesu li plaćene ili ne u posmatranom periodu. Sezonskom radnom snagom smatraju se i djeca (**preko 15 godina starosti**) vlasnika/ce ako povremeno pomažu na gazdinstvu u poljoprivrednim poslovima, a ne žive na samom gazdinstvu. U ovu kategoriju takođe ulazi i komšijska pomoć.

Rad po ugovoru podrazumijeva osobe angažovane pod ugovorom za obavljanje posla za poljoprivredni proizvodni proces.

Poljoprivredni ugovoreni rad najčešće obuhvata: oranje, sijanje, plijevljenje korova, košenje sijena, žetvu pšenice, ječma i ostalih žitarica, striženje ovaca itd.

Za djecu mlađu od 15 godina ova tabela se ne ispunjava.

Sve osobe koje su u penziji, ali i dalje rade na gazdinstvu uključene su u poljoprivrednu radnu snagu.

Članovima gazdinstva smatraju se vlasnik/ca, suprug/a vlasnika/ce, djeca, ostali srodnici i nesrodnici koji žive zajedno na porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu.

Pod radom na gazdinstvu se podrazumijeva svaki rad na posmatranom gazdinstvu uključujući:

- organizaciju i menadžment (kupovina, prodaja, računovodstvo i dr.);
- rad na polju (oranje, sakupljanje sijena, žetva itd);
- gajenje životinja (priprema, distribucija hrane, muža, briga o životinjama);
- poslovi održavanja (zgrada, mašina, instalacija itd);
- sopstveni transport – obavljen od strane radne snage gazdinstva za potrebe gazdinstva;
- sve neodvojive nepoljoprivredne sekundarne aktivnosti (proizvodnja vina i maslinovog ulja iz vlastitog grozđa i maslina).

Rad na gazdinstvu ne uključuje:

- rad za potrebe domaćinstva (kućni poslovi) nosioca gazdinstva ili članova njegove porodice;
- rad u šumi, poslovi u lovu, ribarstvu ili uzgajanju ribe bez obzira da li se obavljaju na gazdinstvu ili ne (ukoliko se ovi poslovi ne mogu izmjeriti posebno, uključuju se u rad na gazdinstvu);
- odvojive (posebne) nepoljoprivredne sekundarne aktivnosti npr. obrada poljoprivrednih proizvoda na gazdinstvu (sirenje, prerada voća i sl.);
- sve nepoljoprivredne aktivnosti (šumarstvo, ribarstvo itd.) i neke druge korisne (profitabilne) aktivnosti sprovedene od strane nosioca ili radne snage gazdinstva.

Za navedeno prikupljaju se podaci o broju zaposlenih, broju radnih dana, ukupan broj sati na poljoprivrednim poslovima tokom kvartala, ukupna bruto zarada u EUR-ima za plaćeni rad.

3. REPROMATERIJAL U POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI U KVARTALU

Pod repromaterijalom podrazumijeva se vrijednost svih dobara i usluga korišćenih kao ulazni kapital (input) u proizvodnom procesu.

U tabelu 3 (3.1- 3.4) iskazuju se količine utrošenih sredstava i usluga u poljoprivrednoj proizvodnji, ukupni trošak za potrošene sljedeće elemente međufazne (intermedijarne) potrošnje:

- **sjeme i sadni materijal:** u kolonu 2 upisuje se vrijednost utrošenog repromaterijala bez obzira na izvor snabdijevanja, u kolone 3, 4 i 5 upisuje se količina kupljenog sjemena i sadnog materijala od drugih poljoprivrednih proizvođača, trgovine i količina upotrijebljena iz sopstvene proizvodnje. Potrebno je obratiti pažnju da u koliko se kupuje ili proizvodi sopstveno sjeme i od toga proizvodi rasad povrća upisuje se samo **jedna vrijednost (sjemena ili rasada)**. Kod sadnica je potrebno obratiti pažnju da se bilježi samo **trošak sadnica za redovno održavanje produktivnosti stalnih zasada**, dok se trošak sadnica za podizanje novog zasada, rekonstrukciju ili modernizaciju stalnog zasada **ne bilježi**.
- **mineralna đubriva:** u kolonu 2 upisuje se vrijednost utrošenog mineralnog i organskog đubriva, u kolone 3, 4 i 5 upisuje se količina utrošenog mineralnog i organskog đubriva iz trgovine i to za: jednostavna mineralna đubriva, azotna mineralna đubriva (UREA, KAN, AN); složena mineralna đubriva (NPK, NP, PK, NK i ostala složena mineralna đubriva) i organska đubriva (stajsko i tečno đubrivo). Za organska đubriva upisuje se i količina utrošenog đubriva od drugih poljoprivrednih proizvođača i količina upotrijebljena iz sopstvene proizvodnje.
- **sredstva za zaštitu bilja i pesticide**
Pesticidi su proizvodi hemijskog ili biološkog porijekla namijenjena zaštiti ekonomski značajnih biljaka i životinja od korova, bolesti i raznih štetočina. U pesticide spadaju:
Fungicidi - zaštitna sredstva koja se upotrebljavaju za suzbijanje gljiva i gljivičnih oboljenja.
Insekticidi - sredstva za suzbijanje insekata.
Herbicidi - sredstva za suzbijanje korova.
Akaricidi - sredstva za suzbijanje grinja i pauka.
Limacidi (ili moluskicidi) - sredstva za suzbijanje puževa i mekušaca.
Rodenticidi - sredstva za suzbijanje glodara.
Nematocidi - sredstva za suzbijanje nematoda.

Za svaku stavku potrebno je u tabelu upisati vrijednost utrošenog sredstva kao i tretirane površine u ha i m². Ukoliko je neka površina tretirana istim zaštitnim sredstvom više puta upisuje se samo jednom.

- **stočna hrana** - upisuje se vrijednost i količina kupljene stočne hrana od drugih poljoprivrednih proizvođača, trgovine i iz sopstvene proizvodnje po kategorijama stoke za goveda, ovce, koze, svinje, perad, konje i ostalu stoku.

4. VETERINARSKÉ USLUGE U KVARTALU

U **tabelu 4** iskazuju se veterinarske usluge: lijekovi bez usluge (naknade) veterinara, lijekovi s uslugom (naknadom) veterinara, usluge veterinara, korišćenje akaricida i sl. Za navedene stavke upisuje se vrijednost u EUR-ima, kao i broj krupne i sitne stoke za koje se koriste navedene usluge.

5. POTROŠNJA ENERGENATA I VODE U POLJOPRIVREDI U KVARTALU

U **tabelu 5** iskazuje se potrošnja energenata i vode u posmatranom kvartalu i to za sljedeće elemente: električna energija, motorna goriva, lož ulje, maziva, ogrijevno drvo, ugalj, plin i voda u navedenim jedinicama mjere. Za navedene elemente upisuje se vrijednost, utrošena količina i izvor snabdijevanja za ogrijevno drvo i vodu. Upisuje se isključivo potrošnja energenata u poljoprivredi, isključuje se potrošnja za domaćinstvo poljoprivrednika.

6. TEKUĆE ODRŽAVANJE POLJOPRIVREDNIH MAŠINA, OPREME I ZGRADA U KVARTALU

U **tabelu 6** iskazuje se vrijednost tekućeg održavanja mašina, opreme i zgrada u posmatranom kvartalu u EUR-ma. Uključene su sljedeće stavke:

- rezervni djelovi (svjećice, akumulatori, djelovi pluga, pokrivači protiv grada, folije itd.)
- troškovi rada (mehaničara, kovača, električara itd.)
- korišteni materijali (cement, pijesak, cigla, drvo, staklo itd.)
- troškovi rada (molera, zidara, stolara, vodoinstalatera itd.)

Bitno je razlikovati trošak održavanja od investicija u mašine ili opremu. Investicije se razlikuju od troškova održavanja po tome što se troškovi održavanja sprovode periodično kako bi određeno sredstvo/oprema mogli normalno obavljati svoju funkciju dok se investicijska ulaganja sprovode nakon dužeg perioda s ciljem poboljšanja dugotrajne imovine i povećavanja njihove produktivnosti. **Uopšteno se može smatrati da su rezervni dijelovi skuplji od 500,00 eura investicije.**

Bitno je razlikovati trošak održavanja od investicijskog ulaganja u zgrade.

Investicije se razlikuju od troškova održavanja po tome što se troškovi održavanja sprovode periodično kako bi se u određenoj zgradi mogli normalno obavljati proizvodni procesi dok se investicijska ulaganja sprovode nakon dužeg vremena s ciljem poboljšanja dugotrajne imovine, rekonstrukcije ili proširenja kapaciteta.

Pod troškom rada smatramo iznos koji je poljoprivredno gazdinstvo platilo trećoj osobi (osobi koja nije zaposlena na poljoprivrednom gazdinstvu) za obavljeni rad.

Cijena koštanja je cijena koju kupac plaća, što znači da su u cijenu koštanja uključeni eventualni transportni troškovi za dostavu kupljene robe, a odbijeni su eventualni popusti.

Ukupni trošak iskazuje se u cijeni koštanja za ona sredstva i usluge koja su utrošena u proizvodnji tokom posmatranog kvartala (ovdje ne posmatramo sredstva koja su kupljena u kvartalu i stavljena u zalihu do iduće proizvodnje).

7. POLJOPRIVREDNE USLUGE, OSTALA DOBRA I USLUGE U KVARTALU

U **tabelu 7** iskazuje se vrijednost u EUR-ma i to za: poljoprivredne usluge (najam mašina i opreme s radnicima) i ostala dobra i usluge. Ukupni trošak za ostala dobra i usluge treba da bude jednak zbiru troškova iskazanih za svaku stavku od **003-025**.

8. KORIŠĆENJE I PRODAJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA IZ VLASTITE PROIZVODNJE U KVARTALU

U **tabelu 8** prikazuje se ukupna proizvodnja u posmatranom kvartalu, gubici, način upotrebe poljoprivrednih proizvoda proizvedenih na poljoprivrednom gazdinstvu, prodaja i prihod od prodaje u posmatranom kvartalu.

Redni broj proizvoda, naziv proizvoda i jedinica mjere prepisuje se iz Liste proizvoda koja se nalazi u Prilogu 2 ove metodologije za svaki proizvod posebno. Za svaki proizvod upisuje se ukupna količina proizvodnje u posmatranom kvartalu, gubici, upotreba proizvoda na vlastitom gazdinstvu (odvojeno **količina proizvoda upotrijebljena** za sjetvu/sadnju, količina proizvoda upotrijebljena za ishranu stoke, količina upotrijebljena za ishranu članova gazdinstva i količina proizvoda koja se preradi na gazdinstvu), **prodana količina** (drugim poljoprivrednim gazdinstvima, trgovinama, industriji i direktno na pijaci, marketima i sl.), kao i prihod od prodaje u EUR-ima.

Kolona 1. Jedinica mjere – upisuje se odgovarajuća jedinica mjere prema jedinici mjere dodijeljene svakom proizvodu u Listi proizvoda koja se nalazi u prilogu.

- za žitarice, industrijsko bilje, stočno krmno bilje upisuje se **t** – oznaka za tonu
- za povrće, krompir, med, pečurke upisuje se **kg** – oznaka za kilogram
- za vino, maslinovo ulje, mlijeko upisuje se **l** - oznaka za litar
- za cvijeće i ukrasno bilje, jaja upisuje se **kom.** - oznaka za komad

Kolona 2. Ukupna proizvodnja u kvartalu – ovdje se upisuje količina proizvedenog poljoprivrednog proizvoda u jedinici mjere koja je prepisana u kolonu 1 (jedinica mjere) iz Liste proizvoda za odgovarajući proizvod.

Kolona 3. Gubici – ovdje se upisuje količina koja je proizvedena i u toj fazi pretrpjela promjene (oštećenja) i nije za upotrebu na gazdinstvu.

Kolone 4. - 7. Upotreba na gazdinstvu – ovdje se upisuju poljoprivredni proizvodi, koji su se nalazili na gazdinstvu, i koji će biti upotrijebljeni na istom gazdinstvu za dalju poljoprivrednu proizvodnju. Odvojeno posmatrano:

- pod upotrebom za sjetvu/sadnju upisuju se količine sjemena/sadnica iz vlastite proizvodnje upotrijebljene za sjetvu/sadnju iste kulture, kolona 4.
- pod upotrijebljeno za ishranu stoke upisuju se količine biljnih i stočnih proizvoda iz vlastite proizvodnje upotrijebljene za ishranu stoke, kolona 5.
- pod upotrijebljeno za ishranu članova gazdinstva upisuju se količine vlastitih proizvoda koje su potrošene na gazdinstvu, kolona 6.
- Pod preradom na gazdinstvu upisuje se količina poljoprivrednih proizvoda upotrijebljenih za preradu, kolona 7.

Kolone 8. - 11. Prodaju pratimo odvojeno kao:

- prodaju drugim poljoprivrednim jedinicama – ovdje bilježimo količine proizvoda koje je gazdinstvo prodalo drugim poljoprivrednim jedinicama (zadrugama, poljoprivrednim preduzećima i drugim poljoprivrednim gazdinstvima), kolona 8.
- prodaju trgovinama i industriji – upisujemo količine proizvoda koje je gazdinstvo prodalo izvan poljoprivredne djelatnosti (trgovini, industriji itd.), kolona 9 i 10.
- direktna prodaja upisujemo količine proizvoda koje je gazdinstvo prodalo bez posredovanja trećih osoba, kolona 11.

Kolona 12. Prihod od prodaje – ovdje upisujemo vrijednost prodaje u EUR-ima za sve četiri vrste prodaje: prodaja drugim poljoprivrednim jedinicama, prodaja trgovinama i industriji i direktna prodaja.

9. BROJNO STANJE STOKE NA KRAJU KVARTALA

U tabelu 9 prikazuje se ukupan broj stoke po vrstama i kategorijama na kraju posmatranog kvartala.

- Goveda, ukupno – upisuje se ukupan broj goveda na gazdinstvu (telad, junice, steone junice, krave za mužu, ostale krave, bikovi i volovi).
- Krave za mužu – upisuje se ukupan broj krava koje se zbog svoje vrste/pasmine ili posebnih kvaliteta isključivo drže za proizvodnju mlijeka za ljudske potrebe ili za proizvodnju mliječnih proizvoda.
- Ostale krave –steone krave koje trenutno nijesu za mužu i izabrane krave za mužu koje su isključene iz proizvodnje mlijeka radi klanja bilo da su ili nijesu utovljene između zadnje laktacije i klanja. Tu se ubrajaju i krave koje se zbog svoje vrste/pasmine ili posebnih kvaliteta čuvaju isključivo ili uglavnom za uzgoj teladi, a čije mlijeko nije namijenjeno ljudskoj potrošnji ili proizvodnji mliječnih proizvoda, kao i krave koje kad se otele koriste se za rad i izlučene krave namijenjene za klanje bilo da su utovljene ili ne prije klanja.
- Ovce, ukupno – upisuje se ukupan broj ovaca na gazdinstvu (jagnjad i šilježad, ovce za mužu, ostale ovce i ovnovi i jalove ovce).
- Ovce za mužu su ženska grla stara godinu i više koja su se ojagnjila i koriste se za proizvodnju mlijeka za ljudske potrebe ili za proizvodnju mliječnih proizvoda.
- Ostale ovce su ovce koje se čuvaju uglavnom za uzgoj jagnjadi, a čije mlijeko nije namijenjeno ljudskoj potrošnji ili proizvodnji mliječnih proizvoda. Ovdje se uključuju izabrane ovce za mužu koje su isključene iz proizvodnje mlijeka radi klanja bilo da su ili nijesu utovljene između zadnje laktacije i klanja.
- Koze, ukupno – upisuje se ukupan broj koza na gazdinstvu (jarad, koze za mužu, ostale koze i jarčevi i jalove koze).
- Koze za mužu su ženska grla stara godinu i više koje su se okozile i koriste se za proizvodnju mlijeka za ljudske potrebe ili za proizvodnju mliječnih proizvoda.
- Ostale koze su koze koje se čuvaju uglavnom za uzgoj jaradi, a čije mlijeko nije namijenjeno ljudskoj potrošnji ili proizvodnji mliječnih proizvoda. Ovdje se uključuju izabrane koze za mužu koje su isključene iz proizvodnje mlijeka radi klanja bilo da su ili nijesu utovljene između zadnje laktacije i klanja.
- Svinje, ukupno – upisuje se ukupan broj svinja na gazdinstvu (prasad do 19 kg, svinje od 20 do 49 kg, svinje za tov 50-79 kg, svinje za tov 80-110 kg i preko 110 kg, suprasne nazimice, suprasne krmače, ostale krmače i nerasti).
- Svinje za tov – upisuje se ukupan broj svinja za tov žive mjere 50-79 kg, 80-110 kg i preko 110 kg, ubrajaju se krmače koje se tove pred klanje.
- Svinje za priplod – upisuje se ukupan broj odabranih mladih ženskih grla za priplod koja su prvi put pripuštena i od kojih se očekuje prvi podmladak, mlada ženska grla za priplod koja su se prasila bar jednom kao i muška grla za priplod (nerast).
- Živina, ukupno – upisuje se ukupan broj živine na gazdinstvu (tovljeni pilići, kokoši, kokoške nosilje, guske, patke, ćurke, prepelice, fazane, biserke, golubovi i drugo, bez obzira na starost, pol i namjenu).

9.1 PROMET STOKE

U tabelu 9.1 prikazuje se promet stoke u toku posmatranog kvartala.

Promet stoke (bilans) – upisuje se početno stanje stoke (broj i težina) na početku kvartala, podmlatka, kupljene, prodane, zaklane i uginule stoke.

Promet stoke (bilans) predstavlja obrt stada u toku godine, gdje se registruju promjene u brojnom stanju svih kategorija stoke.

Podmladak - obuhvata ukupan broj dobijenog živorođenog podmlatka stoke i živine (telad, jagnjad, jarad, prasad, pilad), bez obzira da li je neko grlo kasnije prodato, zaklano i sl. Iskazuje se samo broj ne i težina.

Kupljeno – upisuje se broj i težina kupljene stoke i živine. Uključuju se i podaci o broju i težini stoke koje je gazdinstvo dobilo na poklon, miraz, nasljeđe i sl.

Prodato – upisuje se broj i težina prodane stoke i živine. Uključuju se i podaci o stoci koja je data na miraz, poklon i slično, gdje nije izvršena novčana naplata.

Zaklano – upisuje se broj i težina zaklane stoke ili živine za potrebe gazdinstva. Upisuje se težina prije klanja (bruto ili živa vaga).

Uginulo – upisuje se ukupan broj uginule stoke i živine.

10. KORIŠĆENJE I PRODAJA PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA IZ VLASTITE PROIZVODNJE U KVARTALU

U tabeli 10 prikazuje se prerada kravljeg, ovčjeg i kozjeg mlijeka iz vlastite proizvodnje. Upisuju se količine prerađenog mlijeka u litrima, proizvodnja sira, kajmaka, maslaca i ostalih mliječnih proizvoda u kilogramima i količine upotrijebljenog sira, kajmaka, maslaca i ostalih mliječnih proizvoda u kilogramima i to odvojeno kao potrošnja na gazdinstvu i kao prodaja. U kolonu prihod od prodaje (kolona 14) upisujemo prihod koji je gazdinstvo ostvarilo prodajom sekundarnih proizvoda u EUR-ima.

11. PRERADA VOĆA, GROŽĐA I POVRĆA NA GAZDINSTVU U KVARTALU

U tabeli 11 prikazuje se prerada voća, grožđa i povrća iz vlastite proizvodnje. Upisuje se proizvodnja alkoholnih pića u litrima, proizvodnja džemova, pekmeza i marmelada u kilogramima, proizvodnja sušenih proizvoda i proizvodnja konzerviranih proizvoda u kilogramima. Ovdje se upisuje količina upotrijebljena za svaki sekundarni proizvod zasebno i to odvojeno kao potrošnja na gazdinstvu i kao prodaja.

U kolonu 13 - prihod od prodaje upisuje se prihod koji je gazdinstvo ostvarilo prodajom sekundarnih proizvoda u EUR-ima.

Važno je napomenuti da se ovdje ne bilježi prerada grožđa u vino. Proizvodnja vina je poljoprivredna djelatnost pa se količine grožđa upotrijebljene za proizvodnju vina upisuju u tabelu 8.

12. PRERADA MESA NA GAZDINSTVU U KVARTALU

U tabelu 12 prikazuje se proizvodnja sekundarnih proizvoda iz vlastite proizvodnje na gazdinstvu. Upisuje se količina proizvedenih sekundarnih proizvoda ukupno po kategorijama mesa: govedina, svinjetina, perad i ostalo, zatim količina upotrijebljenih sekundarnih proizvoda i to odvojeno kao potrošnja na gazdinstvu i kao prodaja.

U **kolonu 4** - prihod od prodaje upisuje se prihod koji je gazdinstvo ostvarilo prodajom navedenih sekundarnih proizvoda u EUR-ima.

Eventualne napomene i objašnjenja za upisane podatke, anketar upisuje na poslednjoj strani upitnika.

PRILOG 1.

TABELA ZA PRERAČUNAVANJE LOKALNIH JEDINICA MJERE
U METRE KVADRATNE (m²)

1 PLUG	40 ARI	4000 m ²
1 KOSA	36 ARI	3600 m ²
1 RALO	18 ARI	1800 m ²
1 MOTIKA	8 ARI	800 m ²
1 ČEREK	4,5 ARI	450 m ²
1 ARGAT	6 ARI	600 m ²
1 DULUM	10 ARI	1000 m ²
1KATASTARSKO JUTRO	57 ARI	5700 m ²
1 KVADRATNI HVAT	0,036 ARI	3,6 m ²
1 ŠINIK	7,5 ARI	750 m ²
1 LANAC	71,9 ARI	7190 m ²

1 ha (hektar) = 100 ari = 10 000 m²1 ar = 100 m²

Rashodi i poljoprivredna proizvodnja gazdinstva

PRILOG: 2 LISTA PROIZVODA

ID	REDNI BROJ PROIZVOD A	PROIZVOD	JEDINICA MJERE
PROIZVODI BILJNOG PORIJEKLA			
ŽITARICE t			
1	01.11.12	Pšenica	t
2	01.11.32	Raž	t
3	01.11.31	Ječam (za zrno)	t
4	01.19.10	Ječam za zelenu masu	t
5	01.11.311	Ječam pivski (za zrno)	t
6	01.11.33	Ovas (za zrno)	t
7	01.11.20	Kukuruz u zrnu	t
8	01.11.49	Ostala žita za zrno	t
9	01.11.491	Heljda (za zrno)	t
INDUSTRIJSKO BILJE t			
10	01.15.10	Duvan (svježi list)	t
11	01.28	Aromatično i ljekovito bilje	t
12	01.11.9	Ostali industrijski usjevi	t
STOČNO-KRMNO BILJE t			
13	01.19.106	Kukuruz za zelenu masu	t
14	01.19.101	Stočna repa	t
15	01.19.102	Ostalo korjenasto bilje i kupusnjače	t
16	01.19.103	Sijeno (djeteline, lucerke, livadsko i dr.)	t
17	01.11.50	Slama	t
18	01.19.104	Silaža	t
19	01.19.105	Ostalo krmno bilje za zelenu masu (stočni grašak, sirak i dr.)	t
SVJEŽE POVRĆE kg			
20	01.13.13	Karfiol	kg
21	01.13.34	Paradajz sa otvorenog polja	kg
22	01.13.341	Paradajz gajen u zaštićenom prostoru I klasa	kg
23	01.13.12	Kupus-bijeli	kg
24	01.13.121	Kupus-crveni	kg
25	01.13.122	Kelj	kg
26	01.13.123	Raštan - lisnati kupus	kg
27	01.13.14	Zelena salata sa otvorenog polja	kg
28	01.13.141	Zelena salata gajena u zaštićenom prostoru	kg
29	01.13.16	Spanać	kg
30	01.13.32	Krastavac sa otvorenog polja	kg
31	01.13.321	Krastavac gajen u zaštićenom prostoru	kg
32	01.13.41	Mrkva (šargarepa) I klasa	kg
33	01.13.43	Crni luk	kg
34	01.13.42	Bijeli luk	kg
35	01.13.60	Arpadžik	kg
36	01.13.44	Praziluk	kg
37	01.11.71	Pasulj	kg
38	01.11.69	Boranija I klasa	kg
39	01.11.75	Grašak	kg
40	01.13.31	Svježa paprika	kg
41	01.13.49	Celer	kg
42	01.13.19	Blitva	kg
43	01.13.21	Lubenica	kg
44	01.13.29	Dinja	kg
45	01.13.90	Ostalo svježe povrće	kg
KROMPIR kg			
46	01.13.51	Krompir rani	kg
47	01.13.511	Krompir kasni	kg
48	01.13.601	Krompir sjemenski	kg

ID	REDNI BROJ PROIZVOD A	PROIZVOD	JEDINICA MJERE
PROIZVODI BILJNOG PORIJEKLA			
49	01.13.80	PEČURKE	kg
CVIJEĆE I UKRASNO BILJE kom.			
50	01.19.21	Ruže	kom.
51	01.19.21	Karanfili	kom.
52	01.19.21	Hrizanteme	kom.
53	01.19.21	Sezonsko cvijeće (kadifca, salvija, ageratum i dr.)	kom.
54	01.19.21	Ostalo cvijeće i ukrasno bilje	kom.
SVJEŽE VOĆE kg			
55	01.24.10	Jabuka	kg
56	01.24.21	Kruška	kg
57	01.24.25	Breskva	kg
58	01.24.23	Kajsija	kg
59	01.24.24	Trešnja	kg
60	01.24.241	Višnja	kg
61	01.24.27	Šljiva	kg
62	01.25.13	Jagode sa otvorenog polja	kg
63	01.25.131	Jagode gajene u zaštićenom prostoru	kg
64	01.25.12	Malina	kg
65	01.25.19	Kupina	kg
66	01.25.191	Ribizla	kg
67	01.25.192	Borovnica plantažna	kg
68	01.25.35	Orah u ljusci	kg
69	01.25.33	Lješnik u ljusci	kg
70	01.25.31	Badem u ljusci	kg
71	01.25.90	Drugo voće (dunja, japanska jabuka i dr.)	kg
72	01.23.13	Pomorandža	kg
73	01.23.14	Mandarina	kg
74	01.23.12	Limun	kg
75	01.25.901	Nar	kg
76	01.25.11	Kivi/Aktinidija	kg
77	01.21.11	Grožđe za jelo	kg
78	01.21.12	Grožđe za preradu	kg
79	01.26.11	Masline za konzum	kg
80	01.26.12	Masline za ulje	kg
81	11.02.12	VINO	l
82	10.41.23	MASLINOVO ULJE	l
DRUGI BILJNI PROIZVODI kom.			
83	01.30.10	Drugi biljni proizvodi - voćne sadnice	kom.
84	01.30.101	Drugi biljni proizvodi – lozni kalemovi	kom.
PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA			
MLIJEKO l			
85	01.41.20	Svježe mlijeko kravlje	l
86	01.45.21	Svježe mlijeko ovčije	l
87	01.45.22	Svježe mlijeko kozje	l
88	01.47.21	JAJA	kom.
OSTALI PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA kg			
89	01.45.30	VUNA	kg
90	01.49.21	MED	kg
91	01.49.26	VOSAK	kg

IZDAJE: Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT

Podgorica, IV Proleterske br. 2, Tel: +382 20 230-811
E-mail: statistika@monstat.org. Web Site: www.monstat.org